de ovend

8e jaorgang no. 3

de Ovend

achtste jaorgaank no. 3 juni 1980

"De Ovend" is dé Stellingwarver culturele uutgifte, mit de naodrok op Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde en historie. "De Ovend" wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en verschient ien keer in de twie maonden.

adm. Johan Veenstra, Binderweg 3, Ni'jhooltpae,
till. (05610) 8252
Red. Henk Bloemhoff, Boverweg 15a, Ni'jberkoop,
till. (05163) 371, of: (050) 120154
Bureau-red.: Pieter Jonker, bureau Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Meulehoeve, Bongheer 1, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde, till. (05160) 4533
Tikwark: Jan Gropstra, Appelsche.
Jan Gorter, Oosterwoolde.

Van et bureau

Now dit nommer van De Ovend bi'j jim in de busse roegelt bin d'r al weer personielswiezigings west op et bureau van de Stellingwarver Schrieversronte. De projekten van Jan Gropstra en Marja Laamers weren 1 juli oflopen. Ok van dit plak of nog es hiel hattelik daank veur jim wark en inzet! En netuurlik een hattelik welkom veur oonze ni'je mitwarkers: Jelly Haveman en Jan Gorter.

Pieter Jonker

Et Stellingwarfs Woordeboek

Ok in dit woordeboekstokkien lopen we weer een stokmennig aorige woorden en uutdrokkings bi'j langes. Op et mement dat dit stokkien schreven wodde, regende et veur de zoveulste keer, en we hadden nog wel zoe'n mooi veurjaor! Lao' we hopen dat et wat eers wodt, beter dus. We weensken in alle geval alle woordeboek-mitwarkers en de ere belangstellenden een mooie zommer toe, meer kuwwe d'r ok al niet an doen. Nog even ditte veur alle mitwarkers: in et laest van juni bin de kaorties toestuurd veur de maonden juli en augustus: ien lichting dus veur twie maonden, die we pas weer hoeven te hebben in begin september. In et laest van augustus/begin september kriegen jim de kaorties veur september toestuurd.

malle beu

Op oons stokkien van de veurige keer (De Ovend 8 (1980), 2-5) over de malle beu kregen we een peer aorige reakties. Daor wiwwe hier wat van heuren laoten. Zoas jim nog wel weten, leupen we de malle beu in Makkinge tegen 't lief.
"Hee jonge pas op, daor zit een malle beu!"
"Ie moe'n de kiender niet bange maeken dat d'r een malle beu aachter een boom zit!" (Ma)

Vrouw Bult-Buldstra van de woordeboekgroep van De Fochtel schrift dat ze malle beu wel kent, mar dat et niet vaeke meer bruukt wodt:
"Kiender moej' d'r niet bange mit maeken, wat vroeger nog wel es et geval was," vint ze.
"JM", een inwoner van Buil, kent malle beu krek zo as ze dat in Makkinge nog kennen, en schrift oons d'r veerder nog ditte over: "As 't schiemerig wodde, waorschouwden ze je veur de malle beu, die huusde op een roeg tippien laand mit struken en kroeme bomen. Ik heb 'm nooit zien, mar bleef bi'j aovend uut die buurt, daor an et begin van de zaandweg naor Dooldersum!" De heer O. Bult van Donkerbroek

(geb. in Ma), kent malle beu ok (zie de veurige Ovend blz. 59): "Malle beu zeden wi'j tegen een klein kiend op 'e schoot, om et op een plezierige meniere wat an et schrikken te maeken, dat et lachen gong".

scheper

Nt schrift oons, dat ze daore krek as in Spange, schaophedder zeggen en gien schaopehuder, zoas verkeerd in De Ovend ston. In Buil was een zekere Anne scheper van zien vak, dat ze nuumden him Anne Scheper, schrift "JM" oons. Misschien zollen ze et ok wel es over schaophadder, had hebben kund, schrift die, mar niet over hedder in Buil, is zien miening. In Buil woonde al een femilie Harder. De koehuder kennen ze daore ok.

baoke

Nt schrift dat ze dat woord hiel goed kennen, en dat ze et ok nog wel bruken. "Et gebeurt now nog wel es dat ik tegen de vrouw zegge: Zet om eterstied mar een baoke uut. Dat is dan een stok mit een witte doek d'r an, of een witte keunstmestzak om een hekkepaol." Vrouw Bult-Buldstra (Dfo) kent et gebruuk al, mar niet et woord: ".....een latte mit een witte lappe d'r an, mar de manlu vergatten wel es te kieken in al heur iever. Dat dan wodde et wel es laeter mit et eten." Ok de Heer Bult (zie boven) kent baoke.

niet zokke beste varkens.

Op kaortien 1987 vun ik aorige menieren van hoej' een varken numen daor niet vule gruui in zit: "'n mieterig varken" (Db), een "maeger stief varkentien" (Dfo), een "mieterig klein ding" of een "pieterig klein ding" (Ld), een "fladde van niks" (Nbk), zoe'n varken zit in de pogge (Ma, Np, Obk, Sz), 't is een "liedertien" (Olae-Nlae, Ow); van een biggien wodde opgeven: een "ofbietertien" (Dho), een "strobbegien" (Bdie), een "piepertien" (Diz) en een "achterblievertien" (Spa).

uutdrokkings mit hemd

(toepasselik, now de publiciteitskemmissie van de Schrieversronte een luftig reclame-shirtien maeken laoten het, dat ze dan ok prompt weer mouwhemd numen: een oolde naeme veur een ni'je verpakking....)

"Et hemd is naoder as de rok" (alg.; pattie groepen geven ok "...dan de rok" op; betekenis: ie daenken et meerst om, en zorgen et beste veur wat van jezels is, wat mit "eigen" te maeken het, wat je et naost is); "Et laeste hemd an kriegen" (doodshemd) (Dho, Spa, Stegg), "Iene 't leste hemd antrekken" (Sz); "Et laeste hemd het gien buse" (Diz, Dhau, Nbk, Np, Olae-Nlae; bet.: maek je niet drok om geld of eer bezit; ie kun in de dood toch niks mitnemen), ok: "'t Leste hemd het gien busen", (Db, Op, Spa, Wol), "'t Leste hemd zit toch gien buse op" (Ld, Ma), "Op 't laeste hemd zitten gien busen" (El, Ow), "D'r zitten gien busen in 't doodshemd" (Bdie); ie kun iene zoe'n protte vraogen én overal naor, daj'm "et hemd van 't gat vraogen" (Bdie, Dfo, Diz, Ma, Op, Pe-Dbl, Spa); "Ie moe'n je oude hemd niet eerder votgooien dan daj' een ni'j hebben" (Sz); ie kun zo zwieten dat "et hemd je tegen 't gat anplakt" (Bdie), "Ie kun ok "nat tot op 't hemd wezen" deur dit of dat (Op). Iene die et aarmoedig het, het "gien hemd om 't gat" (Mun, Obk) of "die het gien hemd om de kont" (Wol). Zoe'n iene kuj' niet botte makkelik meer "tot 't hemd toe uutkleden" (Op),"...uuttrekken" (Np) (ofzetten, aarm maeken). Aj' weten hoe een eer al je gebreken en dingen daor ie je veur schaemen, wet, dat alle verkeerde dingen van je eupenlik nuumd binnen, vuul ie je "in je hemd staon" (Bdie, Bu, Nbk, Nt, Spa), ze hebben je dan "in 't hemd zet" (El, Olae-Nlae, Op), ze hebben dan iene in 't hemd staon laoten" (Db, Diz, Mun, Nt, Obk, Ow, Pe-Bbl, Stegg, Sz). Iene die wat van een eer zegt omreden hi'j daenkt dat die een wiend gaon laoten het, kan te heuren kriegen: "Wie 't eerst vernemt, het 't zels in 't hemd" (Nbk, Nt); iene die een „erectie" het, het "'t hemd op 'e stok" (Bdie, Nbk).

(disse uutdrokkings (onder eren) kwammen d'r uut deur de

vraoge naor uutdrokkings mit et woord hemd; zoks hoolt vanzels in, dat niet bekend wodden is, of sommige dörpen et niet ok weten hadden, as ze even op 't spoor brocht weren. "In je hemd staon" b.v. zal wel as algemien te beschouwen wezen.

lepeltiesdief

Dan nog even wat over dit aorige pollegien, dat pattie liever niet in de tuun hebben: et herderstasje (de Ned. naeme), dat sommige groepen dan ok hedderstassien nuumden. De meerste groepen gavven liekewel lepeltiesdief of zoks-zo-wat op. "De lepeltiesdief of lepeldiefies stonnen vaeke in de onderwallen of baarm," zegt Obk. De verschillende opgeven naemen bin: lepeltiesdief (Db, Dho, Diz, Olae-Nlae, Obk, Stegg, Wol); lepeldiefien (Bdie, El, Ld, Nbk, Obk); lepeldief (Dhau, Ma); lepeltiesbloeme (Spa), vorken en lepels (Np). Disse vormen stonnen onder de naeme "Stellingwerven" ok in FRANKE, D., EN D.T.E. V.D. PLOEG, Plantenammen yn Fryslân, Liwwadden, 1955, behalven lepeltiesbloeme. Zi'j geven ok entepoot en leugebas, die niet in oons materiaol zatten. Wie van jim die naeme of een ere al kent en dat wel weten laoten wil, wil die d'r dan even een briefien over schrieven en d'r bi'jzetten waore en van wie hi'j die naeme het.

Entepoot en leugebas staon ok niet in HEUKELS, H., Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten, z.p., 1907, wel einepoot en leugentjes (veur Frieslaand). Stellingwarf wodt allienig nuumd bi'j Lepeltjesdief (ok in Sallaand, Grunningen, Twente, Utrecht en meer streken!), en vork en lepel wodt in dit boek allienig opgeven veur West-Frieslaand (Noord-Hollaand). As mitwarkers veur dit boek wo'n uut de Stellingwarven allienig nuumd (dat hoolt in: dat ze neffens de Naamlijst der medewerkers daore wonen: J. Ozinga (Ni'jhooltpae) en L. van der Zweep (Wolvege). In et eerder nuumde Friese plaantenaeme-boek wo'n gien naemen van Stellingwarver "informanten" nuumd, allienig de Heer M.Bakker, die vraogd wodde naor de schriefwieze, neffens de inleiding.

Henk Bloemhoff

Een riempien uut Ni'jlaemer

Mien moeder is opgruuid in Ni'jlaemer, waor ze om 1900 henne naor schoele gong. De Scheenstra's woonden doedestieds aachter in Boelstra's poolder op een plaetse van de Sickenga's. Bi'j 't winter en soms ok al in de haast mossen de kiender mit een botien naor de "hoge weg" brocht wodden om bi'j de schoele kommen te kunnen. As ze nao schoeltied op huus an leupen, maekten ze een riempien op de meensken die in de huzen woonden, waor ze veurbi'j kwammen.
Dat riempien was zo:

Bi'j meester heur ik de haene kri'jen
En bi'j Hendrek Kuper heur ik de sliepstien dri'jen
Pieter Kolk zien ketelemmer is lek
En Haans Kroondiek lust gien spek
Dove Rinke zit veur 't vuur te fluiten
En dikke Jochem telt zien duiten
Jan Hooltrop die het geld genoeg
En Sake Bosma trekt een zwaore ploeg
Niekles de Boer slaacht een vette koe
En smit Germ en Jaante de bonken toe.

En dan haj' de hiele riegel huzen had van de schoele of an de Lieklaene toe. Bi'j Haans Kroondiek leup et oolde karkepad naor Wolvege bi'j huus langes naor et vonder over de Schene (mit 'n dikke stien d'r op as tegenwichte)

J.W. Nijholt

Op vri'jdag 6 juni 1980 raekte weg oonze trouwe mitwarkster van de woordeboekgroep van Ni'jhooltpae

ANNA OOSTERHOF-DONKER

in de leeftied van 76 jaor.

We weensken de naobestaonden de kracht toe om in et verlies te berusten.

Bange droom

't Is oorlog, de specht rattelt roffels in code,
de podde die springt haost een gat in de locht,
de gaanzen die vliegen een v van victorie,
de meenske die is veur et dier op de vlocht.

De mudde die gnist opsternaot veur et geutsgat,
de schofferd die vragt as hi'j mitvechten kan,
de haene kri'jt keuning, de molle zet knippen,
de nerts struupt een jasse van meenskehuud an.

Een hond zet kerdaot zien baos uut de auto,
een boer krigt om 't jak van een vlukende ruun,
in Artis staon aepen heur tied te vergaepen
an naekende meensken, naor vlooien op struun.

Een moes spuit vergif in de huud van een dokter,
van 't meenske-asiel wodt de katte de baos,
daor kuj' je ās dier aanst een huusmeens uutzuken,
een snoekbaors die bruukt een vet vrommes as aos.

De olifant gaot op safari van 't zoemer,
meenskies bekieken in een ni'j risservaot,
en blaost d'r mien dromen an gruzelementen
as morgens op 'e tied mien wekker of gaot.

Johan Veenstra

Bart-Om Schurer

In oonze familie wodde zo now en dan praot over Bart-Om. Et moet wel een biezunder of een apat man west hebben, vun ik. Aanders wodde d'r toch over een oold-omke van mien beppe Koopje Schurer, trouwd mit Andries van Loon, niet meer zo naopraot. Mien omke Wiebe van Loon hadde ok wel wat over Bart-Om op pepier. Dat bliekt, zovule jaoren laeter, te kommen uut de levensbeschrieving van Bartholomeus Jacobus Schurer, deur himzels opschreven, dateerd 6 december 1864. In de eerste zin schrift Bart-Om: "Den 15 april 1792 werd ik in des Heeren gunst uit mijne ouders Jacobus Schurer, in leven Bijzitter van het bestuur Ooststellingwerf, Landbouwer te Makkinga en Janke Klazes geboren. Zag daar het eerste levenslicht, en kwam wellicht gelijk anderen schreyend ter wereld schoon onbewust."
In 1804 treffen de familie twie gevulige slaegen: in september verliezen ze Bart zien bruur Klaas van 18 jaor an de rotskoorts en in december zien vader an de galkoorts, oold 55 jaor.

De Schoele

Doe hi'j 5 of 6 jaor was, gong hi'j naor schoele. Bart-Om schrift "dat er te Makkinga èn in de meeste plaatsen elders tijdens mijn schooljaren, alleen maar gedurende ½ jaar onderwijs werd gegeven, te weten van primo November op Mei."
Nao een hieleboel winters mit allienig schrieven, spellen en lezen (verspilde tied, vint Bart-Om) maekt hi'j de "groote sprong" naor et rekenen: "Weldra was het mijn liefste bezigheid". Bart kreeg doe "lust in het leeren"; hi'j nam vaeke zien lei en rekenboek mit naor huus en dan hulp zien ooldste bruur Johannes him.
De schoele in Makkinge "was een laag onderverdieping vertrek met weinige kleine couzijns, voorzien van ramen met meest kleine in lood gezette ruitjes. In de binnenste grondvlakte bevond zich een leemen vloer daarop eenige losse banken rondom de vuurstede geplaatst".

Lust tot den onderwijzers stand

In 1805 en 1806, schrift Bart-Om, "bespeurden onderwijzer M. Bersma, de predikant Johannes Cornelius Wiersma Swaluë, zijn neef Everhardus Sikkens student te Makkinga woonachtig in mij de lust tot den onderwijzers stand". Sikkens "was het die mijne Moeder, broeders en zusters wist over te halen, en dat ik op minkostbare wijze 1/4 jaar in den voorwinter van 1807 kwam te leeren bij den onderwijzer M. Bersma (intied in Stienwiekerwoold, W.N.) voor gratis onderwijs en het geringe kostgeld ad *f* 2 gld per week." Veurjaor 1807 kwam hi'j weer thuus en mos helpen "bij den land en tuinarbeid". Mar Bart wodde ok "lid van het onderwijzersgezelschap, bij den zachtaardigen braven Heer Korff, Schoolopziener en predikant te Oldeberkoop, waar wij maandelijks ten zijnen huize vergaderden."
Hi'j mos dan zien lessen veur de vergeerdering maeken, mar toegelieke ok alle boerewark doen. As de aandren "des voormiddags koffij en des namiddags theedronken", maekte Bart zien huuswark. "Was ik alleen op het land werkzaam, meesttijds had ik een boekje over de theorie der rekenkunde, taal of onderwijs in den zak. Dan eerst, om genoeg te doen, vlijtig gewerkt; tusschenbeide rustende dan een weinig gestudeerd. Wanneer ik aan het mestmennen was, gaandeweg gelezen en op mijne wijze mijzelf examineerende; maar niet zelden, daar wij langs den Heerenweg reden, welke door onze plaats liep, werd ik verhinderd, door een ander die mij ontmoette. Dan bij tijds mijn boekje in den zak, daar ik het voor geen ander wilde weten."
Van ds. Swaluë het Bart-Om ok een bulte leerd, "in huis en op weg, wanneer ik met zijn Eerw. naar Elsloo ging alwaar hij om de drie weken moest prediken."

Schoelemeester in Drenthe

Et was gewoonte, dat al jaorenlang uut Oost-Stellingwarf "eenige jongelieden des winters de jeugd gingen onderwijzen in de provincie Drenthe, in eene der Bijscholen van de Karspels Anloo, Zuidlaren, Norg, Vries en Peize."

In 1807, Bart was nog mar 15½ jaor oold, besteedde hi'j him uut in Gasteren, in et Karspel Anloo. Daornao was hi'j 4 winters (1808 tot 1812) onderwiezer in Eexterveen. Al die jaoren was Bart ok nog an et leren om, zollen wi'j now zeggen, volledig bevoegd onderwiezer te wodden. Zoe'n vier weken per jaor ("langer lieten mijne beurs en landarbeid niet toe") gong hi'j naor de onderwiezer M. Bersma. In 1810 verkreeg Bart "den derden onderwijzersrang". De schoele in Gasteren "was zamengesteld en opgetrokken uit zooden muren..." "Bij mijne komst in November 1807 moest de school worden herbouwd, daar zij des zomers was uit- en ingestort en door koeyen en paarden of zwijnen was bezocht."
"....te Gasteren was eene verdienste van ieder kind zes stuiver, gedurende al dien tijd, bedragende tezamen Negen gulden en daar te boven kost, bij al de ingezetenen die kinders op school hadden en wel van ieder kind één dag had dus soms elken dag om de 2 à 3 dagen een nieuw kosthuis, rondzijnde ging het van voren op zoo vaak nodig was." In Eexterveen hadde Bart 6 slaophuzen, allemaol boeren; "zoodat ik des morgens met hen op den dorschvloer rogge ging dorschen, dat was geene verpligting; maar wie zulks niet deed werd voor lui gehouden en minder geacht". Op et laest verdiende Bart 29 gulden.

Naor Surhuusterveen

In 1812 op Pinkster-zundag - Bart was weer in Stienwiekerwoold -, kwam zien neef Fraans "toen wij des v/m juist uit de kerk waren, met een brief van mijnen zwager J.O. van Dijk van Dragten, waarin mij werd berigt dat de scholen te Surhuizum en Surhuisterveen vacant waren, mij radende aan te geven, daar er twee kansen waren en dat op Pinkster Zondag de laatste dag van aangifte was.
Wat nu te doen? Steenwijkerwoud vijf uren van Makkinga en dan nog vijf uren voor ik te Surhuizum was, kon ik op dien namiddag onmogelijk gebeuren. Raadplegende mijn patroon Bersma: deze ried mij meer aan dan af, zeggende "Gij kunt hedenavond nog te Makkinga komen, ga dan morgen naar Surhuizum, het is dan maar één dag te laat zij nemen u vast

nog wel aan." Diens raad volgende kwam ik des Zondagsavonds bij Moeder, broeders en zusters te huis, hetgeen zij niet hadden verwacht, hadden er veel tegen van mij aan te geven, daar toch alles kost en vruchteloos zoude wezen. Een weinig te huis komt collega Oosting, die zich uit onbekendheid ook niet had aangegeven, hem vragende gaat gij mede? Die daarop sprak "Als gij wilt dan ga ik met U." Mijne huisgenoten hielden nog al sterker aan mij af te raden, waarop ik eindelijk met een geroerd gemoed zeide "Ik ben er vandaag om van Steenwijkerwoud gekomen, al spreekt gij er ook den geheelen nacht over, ik ga morgen heen."
Doe ze heur in Surhuusterveen meldden bi'j "den Maire Bonhomme", bleken ze, deur een misverstaand, nog mooi op 'e tied te wezen. Op de vraoge as ze bekend weren "met de dicimae rekening", konnen ze antwoorden: "Ja mijn Heer". De maire zat doe nog mit ien perbleem. "Maar hoe krijg ik berigt, naar u van den dag van het examen? Waar op ik vroeg heeft mijn Heer ook gelegenheid naar Dragten? Waarop zijn Edele antwoordde "Jawel". Nu daar heb ik een zwager, als u daaraan kennisgeeft, zal die wel zorgen dat wij het berigt krijgen". Op 2 juni 1812 mossen ze examen doen. Bart docht dat hi'j et niet haeld had. "Des namiddags met knecht en oudsten broeder bijna een half uur van huis te plaggensteken zijnde, ..." "Alzoo mijmerende en ongehumeurd komt een jonger broeder mij te huis halen en zegt (achter den adem geloopen) "Er zijn twee mannen van Surhuisterveen! daar zijt gij beroepen."
Et beroep naor Surhuusterveen was een hiele verbetering veur Bart-Om: "een veel verbeterd inkomen, vrije woning en een onafgebroken betrekking." Hi'j "nam afscheid van de goede vrienden en vriendinnen te Eexterveen, Steenwijkerwoud en Makkinga. Vertrok op Zaterdag den 28 Junij 1812 naar Surhuisterveen en aanvaardde op Maandag den 30 sten Junij het zwaarwigtig beroep als onderwijzer der jeugd." "Met zorg ging ik eerst naar de school, vreezende dat het niet wel zoude gaan, ook was ik maar even 20 jaren".

In 1814 trouwt Bart-Om mit Elizabeth Teunis Rinzema van

Drogeham en ze kriegen acht kiender. Op iene van de laeste bladzieden schrift Bart-Om: "Mijne levensloop in vele opzigten als onderwijzer verhaald hebbende, zij nog als eene bijzonderheid medegedeeld, dat ik Godlof! gedurende die jaren nimmer eenen dag wegens ziekte van mijzelf, het onderwijs heb hoeven te verzuimen. "Ook mogt ik over het algemeen, zonder onderscheid van Godsdienstige gezindheid, van allen achting, vriendschap en vertrouwen genieten."

Naoschrift

In 1976 beston et dörp Surhuusterveen 400 jaor. Bi'j die gelegenhied is daor een boekien uutgeven, waor ok de levensbeschrieving van Bart-Om in opneumen is. Daor heb ik et ien en aander uuthaeld veur dit stokkien. Bart-Om zien verhael gaot veural over zien loopbaene as onderwiezer. Een boel aandere dingen staon d'r spietig genog niet in. Een peer dingen valen op. Bart-Om schrift gien woord in et Stellingwarfs, zegt daor ok niks van, krek zo min as over et Drents of et Fries. As onderwiezer was hi'j grif de vertegenwoordiger van alles wat regel en veurschrift was, zo heurde dat in die tied. Een hiel aander punt. As meensken van now et over vroeger hebben, dan praoten ze hiel maklik over et isolement van de dörpen. As of ze vroeger nooit buten et eigen dörp kwammen en ok nooit iene uut een aander plak zaggen. Dit verhael van Bart-Om leert wel aanders.
Een levensbeschrieving moej' vanzels altied wel kritisch bekieken. Mar toch: respekt veur Bart-Om; vaeke was et niet maklik, mar hi'j het toch deurzet en mit sukses. Now begriep ik waoromme of d'r nog zo lange naopraot wodde over dit vere femilielid.

Liwwadden Wiebe Nijboer

Spulregels van et tiepelen zoas wi'j dat om 1914 henne deden (Oosterwoolde)

Hierveur was neudig een tiepelstok van zowat zestig doem lengte en roem een vinger dikte, mit een rosker, een stokkien van krap-an dattig doem laank en krek lieke dikke as de stok. Dit spullegien kan haost elk antal kiender an mit doen. Wel een even tal omdat ze in twie lieke grote koppelties verdield wodden moeten. Stel dat een klasse van twintig kiender, maegies en jongen, mit doen willen. Dan wo'n d'r eerst twie anvoerders keuzen. Die meugen om beurten uut dat koppeltien van twintig kiender iene kiezen die zi'j graeg bi'j heur ploegien hebben willen. Et sprekt vanzels dat de vlogsten d'r eerst uut binnen. Op disse meniere kommen d'r twie koppelties van tien kiender. Twie koppelties van elk twieje of drieje kan krek lieke goed.

Dan moet op een vri'j stok laand een langwarpig tiepelkoelegien maekt wodden. Van dit tiepelkoelegien of moet op een ofstaand van zoe'n acht tree een diepe streep dwasover trokken wodden. Dit is de miente. Dan stelt et iene groepien him aachter et koelegien op en et aandere aachter de miente. Daor tussen in mag gien iene kommen. Een eupen ruumte dus van zoe'n acht tree. De beide groepen hebben mit pennegien-trekken al uutmaekt welke groep as eerst beginnen moet. De anvoerder van et eerste ploegien dat aachter et tiepelkoelegien staot mag beginnen. Hi'j legt de rosker dwas over et pottien en zet de tiepelstok d'r onder. Et koppeltien aachter de miente gaot dan goed uut mekaander staon. Degene die mit de tiepelstok onder de rosker klaor staot moet dan perberen mit de tiepelstok de rosker zo veer vot te kriegen dat de koppel aachter de miente him niet vangen kan. Komt de rosker niet an de miente toe dan is hi'j of zi'j drekt of. Dat groepien aachter de miente moet dan perberen de rosker te vangen. Lokt dit dan het dat groepien honderd punten verdiend en degene die an de tiepel ston is dan of. Is de rosker liekewel niet vongen en dan moet iene van die tegenperti'j van et plak of waor

as de rosker daele kommen is, de tiepelstok die de tiepelder dwas op et pottien legd het, perberen te raeken. Lokt dit dan het de tegenperti'j vieventwintig punten en ok dan is de tiepelder of.

Lokt et niet om mit de rosker de tiepelstok te raeken dan gaot de tiepelder deur naor et twiede diel van et spul. Dat hiet roskertsje, et eerste diel hiet op 't pottien. Dan krigt hi'j de rosker in de iene haand en de stok in de aandere, en perbeert mit de stok de rosker zo veer meugelik vot te slaon. Weer moet hi'j oppassen dat de tegenperti'j aachter de miente de rosker niet vangen kan. Dus liefst boven over de koppel henne, of in een vri'j hoekien waor as gien iene staot. Wel moet hi'j perberen over de miente te kommen. Lokt dit niet dan is hi'j of. Vangen levert weer honderd punten, en "of" vanzels. Komt de rosker zonder vangen op de grond terechte dan moet weer iene perberen de rosker zo kot as et kan bi'j et pottien te smieten. De tiepelder staot mit de stok bi'j et pottien klaor en mag de rosker zo veer as et kan weeromme slaon. Komt de rosker zo kot bi'j et pottien daele dat d'r gien stoklengte tussen is dan is de tiepelder of. Lokt et de tiepelder de rosker een flink aende weeromme te slaon dan mag hi'j roezen hoeveule stoklengten de rosker van et pottien of leit. Zegt de tiepelder "tien stoklengten" en de tegenperti'j liekt et toe dat die d'r wel binnen, dan het hi'j tien punten veur zien ploeg verdiend. Daenkt de tegenperti'j dat d'r gien tien stoklengten binnen dan roepen ze van "Opmeten". De tiepelder perbeert dan vaeke mit et wippen van de stok tien lengten te haelen. Zicht de tegenperti'j dat et meten niet hielendal eerlik toegaot, dan is et een hels kebaol en moet overmeten wodden. Bliekt dan op et laest dat d'r gien tien stoklengten in zitten dan is de tiepelder of. Bin ze d'r wel dan het hi'j zien tien punten veur de eigen ploeg. Mit et schatten van achte of negen was hi'j veiliger west. Et is toek schatten om et hoogste tal punten d'r uut te haelen.

Is de tiepelder liekewel zonder ongelokkies deur dit twiede diel van et spul henne kommen dan mag hi'j overgaon naor et dadde diel. Hier krigt de tiepelder de stok en de rosker tussen doem en wiesvinger in iene haand beet. Hi'j moet dan de rosker een aentien in de hoogte gooien

en mit de stok perberen die rosker vot te slaon, zo wied as hi'j kan. Wel zo goed as et kan oppassen dat de tegenperti'j die aachter de miente mit man en macht weer klaor staot om te vangen, dit niet lokt. Dat vangen kan ok hier weer honderd punten mit verdiend wodden en de tiepelder is ok hier weer of. Lokt dat vangen ok hier niet dan mag de tiepelder de hiele lengte schatten hoeveule stoklengten de rosker van et pottien of daele kommen is. De tegenperti'j mag in dit dadde diel van et spul de rosker niet anraeken. Ok hier weer et zelde as in spuldiel twieje. Schat de tiepelder twintig stoklengten en de tegenperti'j daenkt dat ok die d'r wel binnen, dan roepen ze "Gelok d'r mit!", of "Hool ze!" Liekt et heur te veule toe, dan is et weer "Opmeten!", mit alle risico dat d'r te hoge schat is. Is d'r inderdaod te hoge schat dan hebben ze niks en bin of.

Toch willen ze et altied op hals en keel waogen om d'r uut te haelen wat as d'r in zit. Alle stoklengten tellen veur punten. As ze twie lengten te min schatten dan bin ze die kwiet. Ze weten altied wel aorig goed hoeveule stoklengten et is an de miente toe. Zodoende hebben ze wat rooi. Opmeten gaot altied mit een bult geraos gepeerd, dat heuren en zien je haost vergaot. De tiepelder die opmeten moet, wodt goed op de vingers keken as hi'j of zi'j ok gemien dot. Dit dadde spuldiel wodde deur oons altied "Aardappeltsje" nuumd. Nao dit dadde diel begon de veurstelling weer van veuren of an, mit de rosker dwas op et pottien. Hiel vaeke weren ze al eerder of deurdat de rosker niet an de miente toe kwam, of aanders of raekten. Dan kwam nommer twieje van de eerste ploeg an de beurt. Dan no. drieje. Krek zo lange dat ze allegere een beurt had hadden. Dan wisselden de ploegen omme. Die eerst aachter de miente stonnen kwammen dan an de tiepel. Een ni'je speulder begint altied mit diel iene. Wat meer as d'r mit doen, wat meer kaans as d'r is dat de rosker vongen wodt. Bi'j kleine groepies, b.v. an elke kaante twieje of drieje, is die kaans vanzels niet zo groot.

Soms verdienden de tiepelders meer, mar de tegenperti'j aachter de miente kan mit vangen en ofgooien ok hiel wat punten optellen. Veurtied kan ofpraot wodden dat de ploeg die et eerste viefhonderd of duzend punten het, wunnen het. In et

schoft op et schoeleplein komt zoe'n pottien haost nooit uut. Dan gaot de schoele eerder weer in. As ze een hiele middag veur hanen hebben lokt et beter.

Pieter Heida

Oosterse kontakten

Roet

Et speuls-kritische tiedschriffien Roet, dat deur de schrieveri'je in Drente gedipt te nemen toe wil naor meer en beter in et Drents, leut nr. 3 in oktober 1978 uut kommen: " - Is de neie ROET d'r al, vrou? - Jao, man. - Stiet d'r al wat over my in? Kiek, zo giet dat in Drente. As ze zuk now ofvreugen of d'r wat van heur instun, mar nei heur. Ofwachten, ait mar ofwachten, daor komp de Draense letterkuunde gien heideplagge wieder mit!!!" Ok now weer "smeelsk" wark, mar now en dan ok wark "in eernst", o.e. van Jannie Noert-Boerema en van Roel Reyntjes. In de rebriek Aover de Greins ommedaenken veur... Stellingwarf, daor ze et zo zwaor hebben in de stried tegen et Fries, neffens Roet. "Wy van ROET staot glad achter heur en zullen mar al te geerne willen dat in Drente is wat vaker keken weur naor dizze ofvallege Drenten en et wark wat ze de leste tien jaor uut stro zet hebt." Groots wodden? Niet te gauw, want: "As veurbield van de Stellingwarver schrievery een gedicht+) van Durk Dankbaor, dat opvalt deur zien nuvere riemschema. (nuver betekent hiere: aorig (H. Bl.)"

nao lange zwarven
kwaam ik in de Stellingwarven
ik hope mar niet
dat ik van verdriet
hier kom te starven

Durk Dankbaor

+) uut: De Ovend, 7de jaorgang nr. 6. ....Daor is Roet trouwens mis mit: 't gedicht ston in de 8e jg. no. 3. In et eerste nommer van de 2e jg. lat de redaktie een stok-

mennig schoelnaemen schieten, maekt himzels bekend (M. Koster en T. Kolkman), en nuumt een riegel toekomstige vaaste mitwarkers: Hans Heyting, Gerard Nijenhuis, Peter van de Velde, Marga Kool en Jannie Boerema. De meersten d'r van schrieven in dit ni'je nommer. Et Roet-volkien is mar kiebig: begin dit jaor leuten ze Breuken verschienen, een bundeltien gedichten van de dichteres Greet de Jong. Ni'j-moodse gedichten, daor vaeke een zekere tegenstelling uut sprekt en dat sprekt an, mar daor somstieden niet vule "bientwark" in te vienen is; dat is d'r docht mi'j weer meer in de bundel as gehiel (jaorgetieden, hope, gelok tegenover bange wezen, et ofvalen, et in de nederklits zitten). Soms ok komt Greet de Jong in een gedicht niet vule veerder as een konstatering. Ik hebbe hier te min ruumte om mien indrokken en miening veerder uut te stokken. Et is in alle geval een bundel om es noflik bi'j te miemeren: een verbaand daj' leggen kunnen tussen elementen as zunne/ies/breuken/bloemen/waeter/plaanten en zo wat henne zorgt daor veur. Breuken gelt *f* 4,50 en ie kun et bestellen op op et adres Meerpaal 93, 9732 AE Grunningen.
Een gedichien d'r uut:

Ie gaot deur oen hof

de zun!
de zun!

'k huver

is liefde
plaanties waeter geven?

Driemaandelijkse bladen

In de 31e jg. (1979) no. 4 artikels o.e. van Gerke P. Mulder: Appelsche en de Compagnonsvaart, H.J. Leloux: Het Zutphense lied voor meister Nyclais en Henk Hadderingh: Momentopname van de aftakeling van "doe" in Zuidwest-Drente op grond van overwegend negentiende-eeuwse dialectteksten; in dit nommer ok een besprekinkien (deur Perf. dr. H. Entjes)

van Twentse Woorden en Gezegden van Johan Gigengack (Enschede, 1979), en van et Drents Woordenboek van drs. H. Hadderingh tegere mit Bart Veenstra, daor we et ok in De Ovend nog es over hebben willen (Schiedam, 1979).

Et Staring-Instituut

In de zommer van veurig jaor is et Staring-Instituut in Doetinchem uut aende zet. Dit wetenschoppelik instituut veur de regionale kultuur van Aachterhoeke en Liemers staot onder leiding van de bekende volkskundige-schrieverjournalist G.J.H. Krosenbrink, die pattie van oons bi'jglieks kennen as iene van de veurnaemste feguren van de "Dialektkringe" Aachterhoeke en Liemers. Krosenbrink het hulpe van twie vri'jwillige administratieve mitwarkers: iene veur hiele en iene veur halve daegen. Et Instituut zal him doende holen mit bi'jglieks regionale historie (b.v. de beschrieving van hoe de streek de laeste oorlog mitmaekte, volkskunde, veldnaemen, regionale literatuur en gao mar deur. Ien van de belangriekste projecten liekt te wodden et woordeboek van Aachterhoeke en Liemers, daor van de eerste meie van dit jaor of Dr. A.H.G. Schaars drok mit an 't wark is. Dr. Schaars is veural bekend wodden om zien proefschrift Agrarische terminologie in Oost-Gelderland en haar dialectgeografische aspecten, Zutphen, 1977. De eerste wetenschoppelike publikaosie van et Staring-Instituut staot ok op zien naeme. Et hiet: Starings gedicht 'De tuchtiging der Algerijnen op den 27 van oogstmaand 1816' (Zutphen, 1980). Ien van de aorigste dingen uut die studie is dat deur dialectologisch onderzuuk angeven wodt wat veur dialect van et Aachterhoekers de bekende Aachterhoeker dichter A.C.W. Staring (1767-1840) in zien veurige wark in de streektael bruukt het. Eerder al kwam Dr. Schaars tot een ere konklusie as dat Staring indertied zels miende dat zien dialect was, en hi'j maekt dat now an alle kaanten dudelik. Dialectologisch onderzuuk naor de streektael die Staring bruukte: een passender eerste uutgifte veur et Staring-Instituut kuj' je kwaolik indaenken.

Henk Bloemhoff

Mit de schoppe en mit aander ark

De Statendiek tussen Sliekenborg en Schoterziel leit as een rechte strepe an et voetenaende van West-Stellingwarf.

Over de diek hej' daor 't Overiesselse butendiek, een peer kilometer veer, tot waor veur de dreugmaeking de Zuderzee was. Doe wi'j daor woonden in die hoeke van de diek en de Ni'je weg die uutkomt bi'j de harbarge "De Veehaandel" in Spange, vunnen we dat een laand zonder aende. De luden die woonden bi'j de boompies op de polle van "Enderk van Bet" en waor 't in de oolde tied Veenhuzen hiette is daor al lange votraegd deur 't waeter.

Laete in de haast as et waeter hoge tegen de Statendiek opleup zaggen we in de veerte nog mar krek de boomtoppies. Bi'j Sliekenborg beug de zeediek dan omme naor de Kuunder en begon de Lendediek om et Lendewaeter tegen te holen as et de Lende te veule maans wodde, dat de veenpolder d'r gien last van kriegen zol. Mar as de zeediek bi'j Blankenham et niet langer hul, wodde al dat waeter de Lendediek ok de baos. Dat kuj' ok nog zien an die kolk bi'j de Blauwhof, an et begin van 't Kuunderpad.

An de Stellingwarver kaante van de Lende staon wat boerkeri'jen, mar de broeklanen an de aandere kaante bleven veur 't grootste pat onbewoond. Dat laand ston ommes alliend zoemers dreuge.

Bi'j de Kuunder was et ok haost net zo. Langs de Kuunder woonden de Langelilster boeren, en 't laand an de overkaante, de Schotteruterdieken streupen d'r elk jaor weer onder. Ok een soort "niemandsland" waor as gien meens woonde.

Van Schoterziel wodde om dezelde tied henne as de Statendiek naor Sliekenborg, in 1702 een splinterni'je Zeediek legd naor de Lemmer toe, de zo nuumde "Contribusiediek", de waeterschopsdiek.

Een hiele grote lappe grond kwam van doe of dus buten de diek te liggen mit as scheiding tussen et Friese en Overiesselse butendiek de oolde worstsloot, die bi'j Schoterziel ansleut op de Kuunder (of Tjonger). Nargens aanders

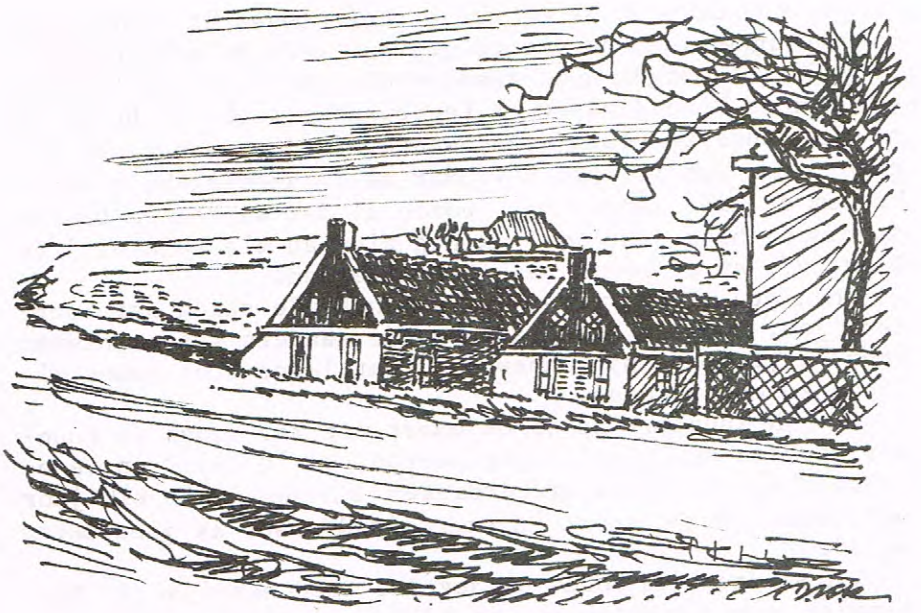

Schotter uterdieken. Schoterziel.

is 't an de raand van Stellingwarf dudeliker hoe in dit laand, insleuten tussen de Kuunder en de Lende mit heur Uterdieken, Broeklanen en Butendiek een volkien opgruuide mit een eigen aord en dat vaaste hul an de eigen tael.

De netuur het hier de iewen deur hadde klappen uutdield. Ok et Stellingwarver stokkien diek het et hadde te verduren had. Et waeter wus altied wel een zwak stee te vienen. Veural in 1825 moet et hier aorig slim west wezen doe 't waeter van de Lemster en van de Kuunder kaante in de Veenpolder van West-Stellingwarf tegen mekere opbroesde.

Uut de geboorteakten in 't Register van de Burgelike Staand bliekt dat in de tied van de waetersnood een kiend in de karke van Munnikeburen onder de preekstoel geboren wodde. In 't doopboek van Scharpenzeel staot: "1825 den 22 Maart is Arend Sefat en Ypkje Wytses de Jong te Munnikeburen een zoon geboren, welke 17 april is gedoopt en genoemd Hierogonos Pheugdrou - in de tempel geboren, uut heur die de vloed ontkwam." De karke zat doe vol meensken. Net as mit haost alle turfmaekerstenten 't geval was, was de tente van Sefat ok hielendal votspuuld. Niet allienig in 't lege laand tussen de Lende en de Kuunder, mar ok veerder op was de diek om Frieslaand henne op pattie plakken d'r min an toe. Et is de diek nog altied wel an te zien dat die in eerder tieden ok hiel wat mitmaekt het.

In 1570 moet et wel alderbedroevenst west hebben. En doe kwam d'r nog bi'j dat de kustbewoners nog al es te lieden hadden van die zonuumde waetergeuzen die as vri'jbuiters op de Zuderzee en de Wadden omme zwurven, wiels de Spaanse soldaoten en ok de preensgezinden de boel op stelten zetten, dat et overal in de warre was. Dat wodde d'r niet beter op doe Caspar de Robles benaemens Spanje en 't hof van Frieslaand Stadhoolder was. Joost van Schouwenburg kwam mit 'n lastbrief van Willem van Oranje om dit gewest van Spanje los te maeken, en dat uutdri'jde op et plunderen van karken en kloosters om d'r zels beter van te wodden. Robles kwam doe in 't geweer en bezette de kust mit zien soldaotevolk.

In augustus 1572 hadde 't Hof van Frieslaand verbeuden de Geuzen op de ien of aandre wieze te helpen en wodden

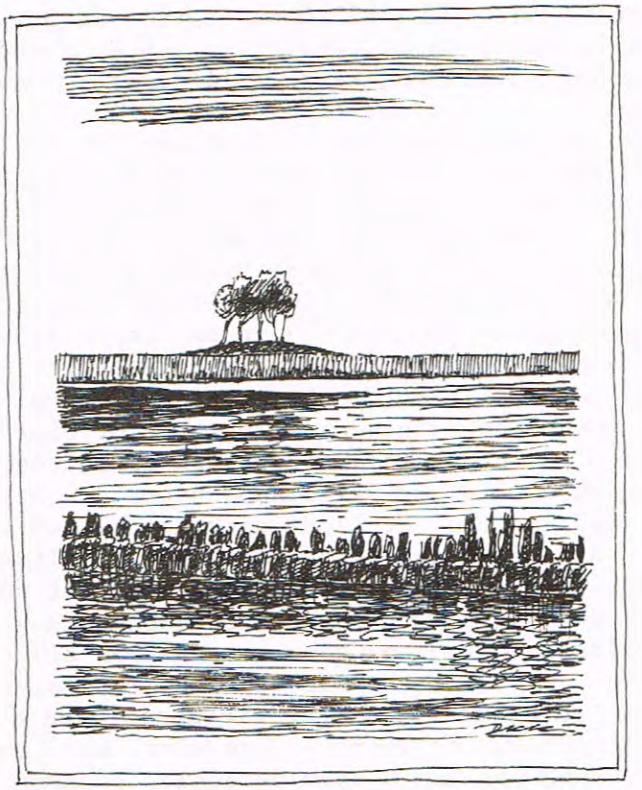

Vlochthaeventien an et aende van de Worstsloot. "De boompies". De polle van Enderk van Bet, 1928, Veenhuzen.

in de buurte van Franekeradeel deur De Robleslieden op "commandeerd" om bi'j de soldaoten van de Keuning te verschienen mit schoppen en aander ark om te greven, en mossen ze "allerleye provande van broot, butter, kees, speck ende vleesch, oock drank, 't welck men hen voor een redelycken prijse sal afcopen" mit brengen, aanders zollen ze straft wodden. Veerder mossen ze de geuzen die d'r van deur gongen weren te pakken zien te kriegen. Zo gong et nog een posien deur. Dat kuj' nog lezen in de kroniek van Winsemius. Uut een brief "Bij den Koninck aan onzen Lieven Ridder Heere Casper de Robles":

"Indie sij die voorsz Rebellen ofte Wederspanninghen gaen dienen, ende indien sij bij andere vertrecken, 't zij in onse andere landen ofte daer buyten, op poene van fustigatie ende geeslinghe, ende confiscatie sy gevangen worden, desneen, eeuwelijck gebannen te worden uyt alle onse voorsz. Erf-Nederlanden, op die voorsz poene van de Galge ende conficatie van goede."

De heufdman van een deur Robles ofdaankte soldaotetroep, die plunderend et laand in trok, was Harman Gouma. Et zol een vent west hebben die van alle marken thuus was. Iens wodde bi'j vonnis van de Raod van Frieslaand et huus van Sijte Jans in Oldeboorn dat de rovers as schoelplak bruukten uutbraand.

Aanderdaegs vunnen ze bi'j de puunhoop an een boom een pepierfladde mit een gedicht in et Letien dat deur Gouma ondertekend was. Vertaeld in 't Hollaans komt dit uut oonze familiekroniek:

"Gij zult der heldenstrijd en stromen bloeds aanschouwen.
De rijken tegen een zich stortend, en de wal der steden
gansch ontvolkt: de weligste landouwen. Een wildernis, en
huis en tempel tot den val gedoemd, bedrog en wee en woede in top geheven.
En d'edelsten des lands 't bederf ten prooi gegeven."

De naemen van Harman en Watze Gouma wodden mit nog een goeie dattig pebliek maekt mit disse woorden:

"Ieder die ze levendich ofte dood in de handen van de justitie levert, zal daarvoor comptoire van de coninclijke majesteit 50 caroli guldens ontvangen."

Ok zaggen de Gouma's d'r niet tegen op bi'j naacht in

Akkrum een peer zulveren kelken en aandere spullen uut de karke te haelen.

De grietman van Utingeradeel, Andries Grijp mos et ok ontgellen. Hi'j was slim Spaans gezind en vervolgde de hervormden op een minne meniere, eigende 'm alles toe wat los zat, en de rest wodde in de aske legd.

De Geuzen doe onder anvoering van Jorrit Andringa en beide Gouma's ("dese fameuse knevelaars") maekten zien huus mit de grond geliek en brochten 'm naor Hollaand, april 1574. Ze wollen 'm veur 6000 car. guldens lossen, plus honderd gulden veur elke dag, waordeur Grijp gien stuver overhul. Andringa kreeg hierveur de zwaorste straf. De Gouma's bleven in leven. Veurlopig hoefde d'r nog gien krusien bi'j heur naeme op et blattien an de stamboom.

Die blatties bin daor zitten bleven. Mar soms ziej' an zoe'n oolde stamme takkies waor een blattien ofkrast is, en dan vraog ie je zels toch wel of waor as dat now goed veur was.

Vaeke moej' toch de kop wel schudden aj' veur zoe'n mooie optuugde boom staon, mit al die gladde blatties.

Dirk Kerst Koopmans

Naoschrift

't Is verleidelik en soms ok misleidend in oolde kronieken te neuzen en d'r stokkies uut over te schrieven. Toch ontkom ik d'r niet an, en dan vien ie altied wel wat waor as een aander over henne stapt zonder d'r acht op te geven, lieke goed as ie et veld in binnen en om je henne kieken.

Zo kan de iene de aander wat wiezen, en zo kommen we mit mekere wat an de weet.

A.O.W..er

Ien van mien zwakke punten is mien geregelde bezuuk an de segarewinkel. Doe ik daor een schoffien leden mit mien wekelikse rantsoen de deure uut stapte, leup ik tegen een man op, die krek langes kwam. "Sorry," zee ik - want zoks zeg ie ok in de Stellingwarven tegenworig in et Engels - en zol deurlopen. Mar de man keerde him omme en reup: "Hee, Hendrik, ken ie mi'j niet meer?" Ik keek him es op en daele an, mar ik zag niet wie hi'j was. Hi'j leek een keurig oold heertien, wat jonger as ikke, taxeerde ik. Niet zo groot, een ni'jerwetse blokkiespette op. Ik dochte: alles komt weeromme in de mode, vrogger dreugen wi'j ok allemaol een pette en allienig de deftighied een hoed. Now dreeg ik een hoed en wor weer veur oolderwets uutmaekt. Now, toe dan mar. Zien ogen weren wat flets en waeterig, zonder veul uutdrokking. Ze lochtten effen op, doe hi'j mi'j inienend zag. Ik zee: "Jow kennen mi'j dus al, mar ikke jow niet." Hi'j lachte es en zee: "Now, dat kan ik mi'j ok wel begriepen! Hoe lange is et ok leden dat wi'j mekeer veur et laest zien hebben. Wel vieftig jaor haost. Ik bin Jan! Wi'j weren beidend lid van de körfbalclub, weej' niet meer? Oefenen - trainen, zeggen ze now - op dat veltien in et oolde Schottelenburg?" Ja, et begon mi'j te daegen. Jan, die sjouwer, niet botte taktisch, wat wild. Ja, ik wus et weer. Now, hoe gaot dat? "Hoe is et mit jow", en zo wat henne. Hi'j keek mi'j es an: "Mit jow gaot et wel goed, a'k zo zie. En dat he'k hier ok wel heurd. Mar as ik jow mi'j van mien leven vertelle, dan bin ik zomar niet uutpraot. En toch wil ik nog wel es rustig mit jow praoten. Ik hebbe hiel wat beleefd, mooi en mal, meerst mal. Wat zej' d'r van, zuwwe om een bakkien koffie naor "De Zon"? Daor is et stille op dit ure van de dag, et is hier zo drok."

Ik moch him vrogger wel, een eerlike, goeie jonge, dat ik zee: "Now, toe dan mar." We gongen in "De Zon" in een stil hoekien an een taofeltien zitten en bestelden koffie. 't Vul mi'j niks of, an zien ogies te zien ha'k wat aanders verwaacht. Nao wat praot over vrogger en de körfbal-

club en zo, vertelde ik him wat over mi'jzels, mar ik murk al gauw dat hi'j al aorig op de heugte was. Dat ik zee: "Mar ie wollen mi'j wat over jow leven vertellen."

Hi'j legde de beide aarms op 'e taofel, lurkte es an de koffie en zette uut aende. Ik hul him mien segaredeuze veur, mar hi'j schudde van nee. Ik stak iene op. Hi'j keek d'r ofkeurend naor, zag ik wel. "Roken is niet goed," zee hi'j eernstig, et is een vorm van verslaving. Mar dat is jow zaeke. Ik zol over mi'jzels vertellen. Now, et is reer mit mi'j gaon. Ik raekte van de Mulo of eerst bi'j de timmerman, mar doe 'k wat oolder wodde kreeg ik deur da'k zo niet veule wieder kwam. Ik kreeg wat bi'jlessen en kwam in Arnhem op de opleidingsschoele van de Heide-Mij terechte. Doe ik daor vlot mien diplome haelde bin ik staorigan opzichter wodden en heufdopzichter zat d'r wel in, zeden mien baozen. Och, et wark bevul mi'j wel en ik zol daor wel hangen bleven wezen, mar doe brak de oorlog uut. Ik was onderdehaand trouwd, mar dat dat zoe'n succes was, kan ik niet zeggen. We kregen twie kiender." Hi'j stoekte effen en keek wat ofwezig over zien koffie henne. "Mar daor kom ik nog wel op," zee hi'j. Ik zette mi'j naor lustren. Hi'j was krek zoe'n vlotte praoter as vroeger.

"In de oorlog," gong hi'j veerder, "was d'r veur de Heide Mij niet zoveule te doen en ik besleut veur mi'jzels te beginnen. Ik begon wark an te nemen veur de Duutsers, vliegvelden anleggen, bunkers bouwen en zok zo wat. Ik verdiende geld as waeter, mar ik verleur een protte goeie vrunden en et respect van mien vrouw. En doe is de ellende begonnen. Ik heurde bi'j een haandvol annemers die veur geld alles deden. Wi'j markten wel dat wi'j buten de gemienschop stonnen en zochten troost bi'j mekeer. En bi'j de draank. Man, wat konnen ze zoepen. Zi'j weren geregeld onderwegens veur ni'j wark. Onder mekeer verdielden wi'j et wark en stelden oonze priezen vaaste. Wat et kostte kon de Duutsers niks schelen, as et mar "schnell" gong. Et geld stroomde binnen en de draank ok. Ik kwam op et laest mar zo now en dan meer thuus en dan meerstal nog in de eulie. En dan thuus heibel mit de vrouw, die fel anti-duuts was. En de kiender weren ok

staorigan zo groot, dat ze me mit de nekke begonnen an te kieken om mien holing en levenswieze. Meerstal hadde ik zoveule op, dat ik in een hotel sleup. Afijn, draank en vrouwluden, ie begriepen mi'j wel. Ien keer doe ik es vri'j nochter thuus kwam, zee mien vrouw: "Wi'j moe'n es praoten!" Ze perbeerde me et verkeerde van mien haandel en waandel onder et oge te brengen, mar ik wol d'r niks van weten. Weej', wat et was: ik kon niet meer zonder dat losse leven en dat smieten mit geld. Et kwam zo veer, dat ze zee: "Now moej' et goed weten, ie holen mit dit leven op of ik vraoge scheiding an." Ik was veur gien rede vatber en gong naor de deure. Ze zee nog: "Ie moe'n wel begriepen dat de kiender mi'j toewezen wodden in disse omstaandigheden." Ik schrok wel effen mar ik gong vot. Om kot te gaon, de scheiding wodde een feit en ik trok bi'j een pro-Duutse vrouw in, in een flat. Die hul et niet zo lange bi'j mi'j vol, want as ik bezeupen thuus kwam, timmerde ik d'r wel es op, as d'r mi'j wat niet naor 't zin was. Doe redde ik mi'j allienig. Ik leefde in die tied zowat van draank en zwatte koffie. Mit Sunderklaos kocht ik een peer dure kedogies veur mien kiender. Ik hul mi'j morgens nochter en mit mien kedogies gong in naor et huus van mien ex-vrouw. Ze wol mi'j d'r niet inlaoten, mar ik kreeg de voete tussen de deure en leup op de kaemerdeure of, waor ik de stemmen van de kiender heurde. Ik wol heur de kedogies geven, mar ze gooiden ze mi'j weer veur de voeten. De jonge, een jaor of zestien doe, zee: "Wi'j bin jow kedo's niet neudig, moffeknecht!"

Doe he'k mi'j hatstikke lazerus zeupen, zo slim, da'k bewusteloos raekte en de ere morgen op et pelisie-buro wakker wodde. Morgens dee ik et nao die tied niet te gek, en dan dee ik mien zaeken zo goed meugelik. Dat leup nog wel. Mar ja, ie begriepen wel, staorigan wodde ik toch een zwarver.

Doe ik op een aovend in een kroeg mi'j weer een stok in de kraege zat te drinken, kwammen d'r een peer meensken bi'j mien taofeltien zitten en ik raekte mit heur an de praot, zo goed en zo kwaad as dat gong. Ze weren van de A.A., vertelden ze mi'j. Ik wus van gien A.A., dat ze legden et mi'j uut. Ze weren zels krek zo veer henne west as

ikke. Ze praotten zo lange, da'k mit iene van heur naor huus raekte. Ik kwam onder de douche, kreeg schoon ondergoed an en sleup die naacht op een zaacht bedde. De ere morgen vanzels gien draank. "Aj' de eerste mar niet nemen, is d'r niks te redden," lachte de man. Ja, mooie praoties. Ik hebbe et die dag volholen, mar doe ze mi'j effen uut et oge verleuren, smeerde ik him weer naor de kroeg. Daor haelden mien maoten van de A.A. mi'j weer weg, veurdat ik dronkend was en doe begon de stried opni'j." Hi'j stoekte effen. "Ie bin altied gehielonthoolder west, now?" Ik nikte.

"Ja, dat miende ik al. Now, dan kan ik jow niet uutleggen wat ik deurmaekt hebbe. Ik mos eerst zo wied wezen da'k zels van de draank of wol. Echt willen! Drie keer verleur ik de stried. Somstieden, as ik niet slaopen kon, lag ik op bedde te trillen, zo verlangde ik naor een borrel. Dan belde ik midden in de naacht mien beste maot van de A.A. op. Die kwam, en haostig ok, hi'j wus wat d'r an de haand was. En dan zatten wi'j te praoten en te koffiedrinken tot de ere morgen. Hi'j vertelde mi'j van zien eigen stried en dat hi'j now vier jaor „vri'j" was. Dan moet ik et ok kunnen, docht ik, en staorigan wodde ik kalmer. Zi'j zorgden, da'k een vrouw van middelbaore leeftied in huus kreeg, die was vrogger ok alcoholiste west. Die vrouw hul mi'j dag en naacht in et oge en ze zag percies, wanneer ik et muuilik hadde. Dan hadde ze d'r slag van mi'j op ere gedaachten te brengen. Zi'j het mi'j redded. Ik hebbe now een goeie dattig jaor gien draank had. Nog twie koffie, ober!"

Ik was onder de indrok raekt van et verhael van mien oolde jeugdmaot, en zee: "En doe, hoe gong et wieder mit je?"

Now, nao de oorlog was ik zoveer da'k weer warken wol, opni'j beginnen. Ik kwam bi'j wieze van proef weer bi'j de Heide-Mij, en et voldee mi'j aorig. Mar krek as die eerste keer: nao een poze begon ik weer veur mi'jzels. Een maot van de A.A. mit geld was eerst borg veur mi'j, doe ik et eerste kerwei annam. Mar ik verdiende in die eerste jaoren nao de oorlog best, dat d'r was al gauw gien borg meer neudig. D'r zat weer aeventuur in et leven en ik

kwam weer in de annemerswereld terechte en dat is vanzels gien gehielonthooldersclub. Mien huushoolster hul heur elke morgen et hatte vaaste: Hoe zol dit gaon? Mar ze leut niks marken en dee krek as ze me hielemaol vertrouwde. Elke morgen as ze mi'j fleurig uutleut, zee ze allienig: "Daenk om de eerste." En dat was genog.

Om kot te gaon, ik leidde weer een gewoon leven, ik verdiende goed en wodde zels een A.A.-man, die eren van de draank perbeerde of te holen en daor kreeg ik op mien beurt weer moed deur om zels staonde te blieven. Ik kwam financieel ok weer hielemaole op 'e kluten. Doe ik vievenzestig was, hul ik d'r mit op. Ik was onderdehaand trouwd mit mien huushoolster. Zonder heur hadde ik et niet opredded."

Hi'j hul op en zee nao een posien: "Ja jong, pattie meensken wo'n deur et leven sleept, eren wo'n d'r deur krooid. Ik hebbe beide mitmaekt."

Hi'j gong staon en ston d'r op dat hi'j ofrekende. Wi'j gongen naor buten. Op 'e stoepe gavven wi'j mekeer de haand. "Now, et beste, heur!"

Nao een peer treden kwam hi'j nog effen weeromme. "Nog ien ding! Doe ik vievenzestig was en ophul, het mien zeune de zaeke overneumen. Et is weer in odder tussen oons. Mooi niet? Now, goeie!" "Goeie!" Ik zal him misschien wel nooit weeromme zien, mien vroggere körfbalmaot, mar ik vergete him niet weer.

Hendrik Vondeling

Publiciteit

De publiciteitskemmissie van de Stellingwarver Schrieversronte het behalven een ni'je sticker (en dat is een hiele mooien iene, in wit en rood en mooi glad, zie hieronder) ok een reklameshirtien op 'e wereld brocht: Dat we zien van 't zommer naost mouwhemden mit "Wees wijs met de waddenzee" en van "Greenpeace" en zo ok de hieltied meer meensken lopen in witte mouwhemden mit in speulse, rooie letters Stellingwarver Schrieversronte. Pries van disse

fleurige hemden (alle maoten en soorten en lekker luftig veur op vekaansie en veur oonze voetbalploeg en Stellingwarf-fietsvierdaegse en wat al niet...) ƒ 12,50. Bi'j et bureau te koop krek as et plakplaetien (ƒ 1,--) dat vanzels overal komt te hangen!! Ok bin d'r jute tassen te kriegen mit een mooie, blauwe opdrok veur mar ƒ 5,00. Veerder is de publiciteitskemmissie, die bestaot uut Renny Betten, Sietske Bloemhoff (die maekte de ontwarpen veur tasse, plakplaetien en mouwhemd) Henk Kroese, Harmen Houtman en Roelof Oosterwijk mit wat speciale publiciteit veur de kommende sutelaktie doende.

Pieter Jonker

Krummelties

- Perf. dr. A. Feitsma, Vrije Universiteit, Faculteit der Letteren, De Boelelaan 1105, Kr. 10A-21, Amsterdam, schrift oons: "Niet zo lange leden is de 2e eventaorisaosie (1979) van et onderzuuk op et terrein van de Friese literatuur uutkommen. Zoe'n eventaorisaosie is vanwegen de warkverdielinge, koördinaosie en et mitmekeer opwarken van groot belang. Die eventaorisaosie wodt alle jaoren opni'j uutbrocht. Oonze eventaorisaosie is grif nog niet volmaekt. Zollen meensken die mit een onderzuuk doende binnen of mit wat ni'js beginnen willen, dat an oons opgeven willen, dat de eventaoris van 1980 zo groot en volledig meugelik wodden kan? Formelieren d'r veur bin bi'j de Fryske Akademy te kriegen. Et sikretariaot van de eventaorisaosie-kemmissie (daor verschillende Friese en Fries-universitaire instaansies in vertegenwoord binnen) berust bi'j mi'j." (H. Bl.)
- De dadde passinge van de L.P. Singeliers is d'r al weer een peer maonden (nog altied ok via oons bureau te koop: *f* 17,90) (H. Bl.)

Daegelikse dinkies

Haarm, een onderannemertien, moch graeg in et cefé zitten, en niet allienig zitten, in de regel dronk hi'j een stevige borrel. Hi'j was ok wel es knap Lazerus. Lessend was hi'j ok weer es best in de eulie en doe begon hi'j cowboy te speulen. Hi'j pakte een grote hoed van de kapstok daor in et cefé, en zette die op. Iene van de aandere bezukers liende him een rooie buusdoek, die bun Haarm om de hals. Hi'j dee de riem die hi'j om de broek hadde of, en dee 'm weer buten om de jasse henne. De biljatkeu was zien geweer; om op een peerd te zitten kon hi'j niet veurmekaander kriegen, dat hi'j paradeerde mar deur et cefé henne-en-weer. En mar zingen van et peerdeheufdstel hangt an de mure en de omstaanders mar lachen.

Deur et gelach en et veerdere lewaai in et cefé heurde Haarm niet dat zien vrouw deur de deure kwam. Ze leup van

aachtren op 'm toe, en gaf 'm een klap, dat de zogenaemde cowboyhoed steuf in de hoeke van de zael. Doe Haarm aachteromme keek, gong hi'j van schrik haost van de sokken. Zien vrouw greep 'm beet, en het 'm et cefé uutbeinseld. De cowboy uut de films en boeken bin altied helden en winnen et altied, mar oonze Beerenburg-cowboyheld Haarm hadde et disse keer goed verleuren. Et volk in et cefé had de traonen in de ogen van et lachen, die iene het zien rooie buusdoek d'r bi'j in scheuten, mar hi'j hadde et d'r graeg veur over.

Klaas v.d. Weg

Klaas v.d. Weg stuurde oons dit grappien, Sietske Bloemhoff tekende et uut veur De Ovend

de ovend

een uutgifte van de Stellingwarver Schrieversronte,
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwolde
till. 05160-4533

Adm.: Johan Veenstra, Binnenweg 3, Nijeholtpade

Red.: Henk Bloemhoff, Bovenweg 15a, Nijeberkoop

„De Ovend" komt ien keer in de twie maonden over de heerd
bi'j de leden van de Stellingwarver Schrieversronte
Lidm./ab. (tegere) kost f 12,50 in 't jaor

Baankno. 29.98.07.711
Girono. 831523 van de Coöp. Voorschotbank Oldeberkoop
t.g.v. Stellingwarver Schrieversronte no. 711